

EDVARD KOCBEK VERSEI

ASSZONYOK MENNEK

Asszonyok mennek hazafelé a munkáról, mezők közt
indulnak fel a hegyre. Az üres alkonyatban
úgy vonulnak, mint fáradt tehéncorda, orrcimpájuk
tágul. Mikor az erdőhöz érnek, hirtelen
felharsan énekük, nyújtottan, mint a legénynóta,
és amikor végül a hosszan megeresztett
hang erősen nekilendül és egyszerre elhallgat,
úgy tetszik, az, amit még hallunk, meztelen
talpuk messze a földön, a tompa magányosság hangja.

Minden őszi ösvényen most asszonyok mennek
a munkáról, énekük visszhangzik az erdőkben,
s én keserű földdel tömném tele a számat bánatomban,
míg ezt hallgatom.

(„Föld”, 1934)

IZMOS VÖRÖS ÜSZÖK

Izmos, vörös üszök léptetnek lassan
az úton, mintha mit sem tudnának
az igáról. A szekér kis rándulásokkal
gördül előre, a bal hátsó kerék
előtt egy elszabadult lánc himbálózik
egyenletes lengéssel, minthogyha nem akarná
megbontani az összhangot. Az üszöknek habzó tajték
csorog le a pofáján és keskeny, nedves
csíkot hagy hátra kerek csomókkal helyenként.

Csillogó vörös bőrük melegen párázik,
s ahogy a bóbiskoló szekeressel befordulnak
az erdőbe, mintha örökre eltűnnének.

Kis idő múlva megint látom a vörös üszöket,
amint az erdőből indulnak fel a csúcs felé.
Szemernyit sem változtak, ezen a békés földön
elvész az idő fogalma.

(„Föld”, 1934)

KUTYA UGAT

Kutya ugat az éji térségben, ott az első
falu, mögötte más települések, emberek lélegzenek
mélyen, mind messzebbre terjed a földi kör,
mind elkínzottabbak vagytok, testvéreim. Nem is ismerlek
[benneteket,
keserűn és tompán feküsztiök, kezetek lelóg az ágyról,
[álomban
meg-megrázkódtok, mint az üldözött vadak.

Álomban szörnyű a munka, téglák egymás mellé rakása,
malomgaratok feltöltése maggal, süket ásás
a föld alatt, szapora szívverés a falánk
gépek közt. Csak alvás közben látszatok pihenteknek,
kedves gyermekeim, futtok mind és meg is érkeztek
valahová, azokat pedig, kik kábultan hevernek
a kikötőkben, a csatornák mentén, felveszem
a vállamra s elviszem valami meleg helyre.

(„Föld”, 1934)

HÁRMAN ÜLNEK

Hárman ülnek a padon, nyakukban rojtos
öreg rongyok, nem szoktak az üléshez,
előredőlnek, merev derékkal, esetlenségük
már-már ellenséges. Emberek
mennek el mellettük, kicsinyes törpék,
beszédjük üres, sietésük elkong
visszhangtalan.

Mikor a fán fölöttük leválik egy-egy gyümölcs és
lábuk fejére esik, meg se rezzennek,
csak még előrébb dőlnek s mereven nézni
kezdik, görnyedtségük fenséges és

nézésük tele tömített iszonyattal. Három
óriás ül a padon, az élet három néma
bírája.

(„Föld”, 1934)

MÉCSEK ÉGNEK

Mécsek égnek, nemsokára lemegyek
a föld alá, oda, a hangok kezdetéhez,
nem bírok meglenni nélkülük
és az ő vad melegük nélkül.

Már itt is ülök köztetek, ahol
a legszorosabb, karunkat egymás nyakára
fűztük, inog a mécszláng, valaki
beszél s mindannyian mélyen lélegzünk.

A falak teli vannak jelekkel, még a
félszeműek is látják, zavart gomolyban
megfeszülünk, a vállunkra teher
nehezedik, mindjárt kitör szánkron az üvöltés.

Még egy ideig öntözzük az italt
és imbolygunk a sötét várakozásban,
aztán valaki egy csapással leveri a lámpást
és megdördülnek a földalatti dobok.

(„Föld”, 1934)

VARÁZSLÓ

Pókhálója fogja a világot.
Csak itt-ott egy-egy libbenő levéllel
ad életjelt a zöld tenyészet,
aztán megint elnyugszik minden,
neandertáli ez a csönd.

A völgyeket elefántok lepik,
kertekben teknősök hemzsegnek szét,
pávák gubbasztanak a fákon,
az emlék megfeledezett magáról,
a föld már szinte nincs a földön.

A furfangos varázsló lopva
setteng az elveszett dolgok közt,
kipróbálja, ki milyen engedelmes

a ráparancsolt igézetnek,
mert féltékeny az egyszerű halálra.

Amikor végül hozzám érkezik,
visszafojtom a lélegzetem is,
csak agyamnak legmélyebb rejtekében
hajtogatom a titkos ígét,
s a nevetséges varázsló tovább megy.

(„Iszony”, 1963)

K E Z E K

Úgy éltem két kezem közt
mint két lator között,
és egyikük sem tudta,
mit cselekszik a másik,
a bal kicsit bolond volt a szívközeltől,
a jobb meg túlokos az ügyességtől,
az egyik szerzett, a másik veszített,
egymás elől rejtőztek folyton
és minden dolguk felemás dolog volt.

Most, hogy a haláltól menekülök
és elesek és felkelek és elesek
és tüskén-kövön vonszolom magam,
mind a két kezem egyformán véres.
Felnújtom őket, mint templomi főszentély
két tartó oszlopát.
A hit s a hitetlenség egy lánggá olvad össze,
s az eget nyalja forrón s magasan.

(„Iszony”, 1963)

H O L D V I L Á G

Egész éjjel támolygok
a tengermély holdfényben,
szanaszét körülöttem
meztelen, zöldre vált törzsek,
mint törött márványszobrok,
amelyek egykor régen
tenger alá merültek
oszlopos szentélyükkel,
s egy óvatlan vasmacska
letépte fejük vagy karjuk.

Most tudom, bűvár vagyok,
egy dőre történelem
mélyébe bocsátottak,
a víz mellemre fekszik,
algák csimpaszkodnak rám,
szétkúszik a holt tárgyak
vízalatti világa,
áldozatok hevernek az arénán,
a ledöntött ég súlyosan
szarkofágjába hullik.

Egész éjjel támolygok
a tengermély holdfényben,
szanaszét körülöttem
meztelen, zöldre vált törzsek,
egy ismeretlen rendnek
zúre áraszt el s rémit,
csak ma éjjel tudtam meg
a rejtett igazságot:
életem keményebb lesz,
a halálom kíméletesebb.

(„Iszony”, 1963)

J Á T É K

Szorogatom a csorba csajkát
s várok a sorban a kazán előtt.
Amint így tekingetek előre-hátra,
belém mar a csodás felismerés,
hogy csak most látszunk igazi színünkben.

Valaki megkevert és újraosztott,
minthogyha kártyalapokat forgatna,
szabálytalanul, kihívón, kontárul,
és mégis úgy, mint akárhány játékban,
hogy a véletlen titkos törvény műve,
s mindenkin kiüt a rejtett igazság.

Ki föld alatt túrt, most a felhőkben jár,
ki téren szónokolt, álmában nyöszörög,
aki szénán hált, brigádnak parancsol,
a néma favágót most elsőnek kérdik,
bunkert épít Homérosz ismerője,
kanalat farag, ki Párizsban evett,
az ivó harmatot nyal, a dalos csöndet hallgat,
ministráns aknát rak le, a fősvény sebet számol
a szolga csillagot vizsgál és bombát vet a gyáva,
öszvérhajcsár a költő, az álmodozó távirász,
s a szoknyavadász a legjobb vezető.

Szorogatom a csorba csajkát
és tekingetek hátra és előre,
nem győzők betelni a látvánnyal:
kísértetek menete, lélekvándorlás,
elfolyó igazak, lemeztelenített sorsok.
Valaki megkevert és újraosztott,
minthogyha kártyalapokat forgatna,
szabálytalanul, kihívón, kontárul.
Aztán, ahogy magamon végignézek,
megtántorodok az álom-súly alatt,
mindenki bennem van, mint anyában a magzat.

(„Iszony”, 1963)

BARÁTNŐ

Nagy dolgokat kell még véghezvinned,
mielőtt igazán a szeretőm lehetnél,
én édes-kedves, gyönyörű barátnóm,
meg kell tanulnod a lovat megfékezni,
vitorlát kifeszíteni az árbócon,
meg kell tanulnod a szőlőprést szétszedni
és átúszni a tajtékozó folyón,
búzát kell tudnod sarlóval aratni
és kifesteni a gyerekszobát,
háztetőn kell menned holdvilágban
és a két ujjad esküre emelni,
parasztat kell tudnod tartani tenyéren
és hajnal előtt felhúzni a napórát,
minden versemet fejből kell tudnod
s előkészíteni engem az utolsó négy dologra.

(„Iszony”, 1963)

KINO TIVOLI

Tömegbe vegyülve ülök az első éjben,
ünnepélyesen meredek a vászonra,
éppen most felberregett a motor,
s mint a kilőtt nyíl suhant a pilóta
a filmkockáról egyenest az éjbe,
bőszén nekivágódott a hangfalnak,
hatalmas dörrenéssel átütötte
s szédült iramban száguldott el túloldalt,
hogy széthasadt az öreg vászon és
föltűnt mögötte az utcai zsidvásár,
az ismeretlen térség megveszett,

köröttem vadul ünnepelni kezdték
a titokzatos idegen urat.

Összeborzadtam: ez, ami kezdődött,
szentivánéj a barbárok között.
Itt az én órám: segítségül hívtam
minden lehető varázsszöveget,
bűbájosságot és ráolvasást,
mindent, ami a gonoszt távoltartja.
S jöttek a betlehem-i kisdedek,
leölt aztékok, fölgyújtott szüzek,
bús szerecsenek és vidám bolondok,
szépen sorban, az álmoskönyv szerint,
mint sötét pillák hajolnak fölém
jobbról és balról, ha majd, fogoly túszt,
még ma éjjel Babilonba hurcolnak.

(„Iszony”, 1963)

FIÚ A FÁN

A felhők szöknek,
a füvek imbolyognak,
a föld hullámszik,
minden elmozdul
mikor másztam a fára?
Való és látszat,
két megmentett uszony
tett és képzelet,
két bűnös szárny,
mikor másztam a fára?
Emlék és sejtés,
köztetek ingok,
egyformán közel a mélyhez,
egyformán messze magamtól,
mikor másztam a fára?
Az ég örökléttel hál,
a föld bánattal ölelkezik,
a szél úgy játszik velem,
mint elhagyott fészekkel,
mikor másztam a fára?
Árny nyöszörög a lombban,
sötétség térdel a földre,
az utolsó gyümölcs úgy hull a homályba,
mint bogár borostyánkőbe,
mikor másztam a fára?
Mikor másztam a fára,
ha nem valami gyermekmesében,
mikor az esti föld dalba fog
s az ifjú szív először
oszlík kétfelé?

(„Iszony”, 1963)

K E G Y E L E M

Mikor az esti ég
hirtelen vörösre vált
és aztán elmerült
valami névtelen fényben,
összeborzadtam.
A feneketlen sebből
ömleni kezdett
a halk vér
és elöntött.
Gyöngéd erőszak
kerített hatalmába,
hámlani kezdtem
mint a hárs
a júniusi estben.
Törtettem föl, a hegyre
és velem jött a szorongásom,
lopva közeledett
mint a megőrülés.
Minden fényes volt, túl fényes.
És sehol sem volt
egyetlen sötét gondolat,
hogyan elrejtsem,
egyetlen bűn,
hogyan megbékítsen,
egyetlen ámulás,
hogyan megmentessen.

(„Iszony”, 1963)

K Ö L T Ö Z É S

A legelő lovak
holdsugár-sáncokat
ugratnak át ma éjjel.
Az asszonyok recsegő
bútorokra neszelnék,
a gyerekek álmukban
legurulnak az ágyról,
a férfiak fejtől
lábbal ébrednek.
Az éji szél
kajla csodálkozásba
borítja össze a részegeket,
mikor kísértetbe ütköznek.
A tűrő fény
felébreszti a holtakat
és megtölti velük
isten útjait.

A szentek lehajtják fejük
a vén oltárképeken,
maguktól kinyilnak,
az ajtók
kezdjük a költözést.
(„Iszony”, 1963)

H I V A T Á S

Emlékezzünk,
hogy döngöltük a földet,
idomítottuk vadját,
pillérettük a mennyet,
s kiáltoztunk egymásnak
dőre parancsokat,
és kibírtuk ebben a barlangban,
amit a nap fűrt
az úr sötét tömbjébe.

Emlékezzünk,
hogy vetettük vállunkat
a barlang falának,
s a világ visszahőkölt,
a magasság elsápadt,
a mélység vicsorgott,
az égtájak jajdultak
s a titkok hímené
felvérződött.

És most még emlékezzünk
a nagy jóslatokra,
csodák idejét éljük,
tengeren fogunk jární,
levegőben repülni,
és labdázni a földdel,
amíg el nem veszítjük,
akkor keresünk másik
csillagot magunknak.

(„Iszony”, 1963)

Ács Károly fordításai